

ke tale om Frederik Bay og andre ledende personers historie, der portrættering, selv om dette kunne være nok så interessant, men om Dansk Fredsforenings historie. Det foreliggende værk viser, at forfatteren på tilfredsstillende måde evner at løse opgaven inden for de rammer, som er afstukket for bedømmelse af specialer til hovedfag i historie, og det er kun glædeligt, at denne type arbejder også bliver publiceret og ikke kun er til glæde for forfatteren og bedømmerne.

Henrik Vedel-Smith

*Arbejdsmandens historie i 100 år.*

Jørgen Burchardt: 1. *Fabrik* (Fremad, 1982). 112 s.

Carl Erik Andresen: 2. *Bygge og anlæg. Vi er ikke slavebundne.* (Fremad, 1984). 127 s.,

Med disse to bøger om fabriksarbejdere og bygge- og anlægsarbejdere har Specialarbejderforbundet i Danmark i samarbejde med forlaget Fremad indledt en publikationsserie på i alt fem bøger om arbejdsmandens historie i Danmark. De tre følgende bøger skal omhandle transportarbejderne og landarbejderne afsluttende med en generel bog, der skal dække hele SID og dermed arbejdsmændenes fælles sociale og politiske kamp for bedre levevilkår.

Bøgerne er blevet til på baggrund af en massiv interesse og indsamling af erindringsmateriale, fotos m.v. hos gamle SID medlemmer og søger at skildre arbejdsmændenes historie med vægten lagt på det nære daglige liv på arbejdspladserne, under arbejdsløshed, i familien og i den mere eller mindre sparsomme fritid.

Der er tale om almen beskrivelse og opsamling af informationer om dagliglivet, herunder specielt arbejdet og arbejdsprocessernes forandring, og der er

gjort meget ud af at illustrere ved hjælp af billeder, grafer m.v. Disse udgør med kommentarer, som ved siden af billedanalyserne videregiver en mængde informationer, ca. halvdelen af indholdet i bøgerne, hvilket gør dem særdeles læsevenlige. Bøgerne er ikke skrevet specielt med henblik på undervisningsbrug, om end de kan tjene som et glimrende supplement hertil, men har derimod en særdeles stor målgruppe.

Man finder ikke dybtgående analyser af udviklingen eller forsøg på at tegne større historiske og politiske perspektiver, om end dette aspekt af historieskrivningen er mere fremtrædende i Burchardts end i Andresens fremstilling. Der fremkommer heller ikke noget egentligt nyt, noget man ikke kan samle op i andre bøgers sporadiske henvisninger (gælder specielt om fabriksarbejdernes forhold).

Alligevel danner Burchardts og Andresens bearbejdnings en positiv undtagelse i forhold til de sidste 10 års intensive forskning og historieskrivning om arbejdere og arbejderbevægelse. Dels ved at være en fremstilling af historien om en bestemt gruppe arbejdere og deres arbejdsprocesser, som ikke tidligere er blevet behandlet samlet. Dels ved den stringente forfølgelse af intentionen om at skrive hverdagslivets historie på en pædagogisk måde og ved en levende inddragelse og citering af erindringsmateriale, som ellers med tiden ville være gået tabt. Dels ved ikke at forfalde til skildringen og hædringen af lederne og til organisationshistorie, men lade den »menige« arbejder træde frem. Endelig bør det nævnes, at man gennem denne beskrivelse får et levende indtryk af arbejdskampens betydning for arbejderne i dagligdagen og dens kontinuerte nødvendighed som en del af udviklingen på arbejdsmarkedet – og det er mærkværdigvis nok (al den stund så godt som alle behandlinger af arbejderbevægelsen pe-

ger på vigtigheden heraf) en undtagelse, at arbejdskampen (herunder strejke og lockout) i selve fremstillingen tilkendes denne integrale betydning for hverdagslivet i arbejde og fritid. Denne skildring undgår desuden at falde for den efterrationaliserende, moraliserende og proportionsforvrængende romantisering af arbejderen og arbejdskampen (herunder ikke mindst den vilde strejke), som desværre har præget en stor del af venstrefløjensanalyserne gennem 1970'erne og 80'erne.

Naturligvis kan man finde kritikpunkter, f.eks. kan man spørge om disponeringen i alle tilfælde er korrekt, ligesom der vil være mange aspekter, som ikke har kunnet inddrages. Bl.a. savnes en mere grundlæggende inddragelse og beskrivelse af kvinderne i hjemmet og på arbejdsmarkedet. Det ville også være interessant med en bearbejdning af såvel de individuelle som de kollektive bevidsthedsformer, som antydes gennem de mange citater. Med hensyn til arbejderkulturen burde f.eks. idrættens betydning som frigørende, undertrykkende og identitetsskabende faktor have været inddraget. Endvidere kan man f.eks. spørge, om det er rimeligt at spise syndikalismen af med en halv side. Men der skal jo prioriteres, desuden kan det være, at nogle af de ting, som efterlyses her (ikke mindst analyse og perspektivering), kommer i de efterfølgende bind.

Alt i alt må man sige, at der er tale om et kærkomment og velskrevet supplement til den behandling af erindringsmateriale og beskrivelse af hverdagslivets historie, som de senere år er blevet taget op af bl.a. Svend Åge Andersen, Flemming Mikkelsen og Jørgen Burchardt.

Gennem denne type bøger skrives et stykke danmarkshistorie som med nære tidsbilleder giver eftertiden et indblik i, hvor forskelligt dagliglivet har formet

sig for forskellige grupper i samfundet til forskellige tider. De to bøger, som indtil nu er kommet om arbejdsmandens historie i 100 år, giver en grundig beskrivelse af hvordan arbejdet, de ændrede arbejdsprocesser og betingelser er med til at forme det daglige liv.

*Kurt Klaudi Klausen*

I anledning af anmeldelsen i HISTORIE, XV,4,679 er modtaget:

Min bog Meldahls Rædselsprogram har fået en tilintetgørende, må det vist hedde, anmeldelse i »Historie« (ny rk. XV, 1983-85). Navnlig fastslår anmelderen (Wivan Munk-Jørgensen), at bogen med sin undertitel »arkitekt og politiker« forsøger at ramme øjeblikkets smag i historieskrivning, samtidig med at bogen kun kommer lidt ind på Meldahls virke som politiker (ha!), »men sikkert i et forhold, som stemmer overens med den rolle, det spillede i Meldahls liv«. (Ha ha!). Altså, ideen der skal bære bogen er åbenbart noget af en fidus, og forfatteren koger suppe på en pølsepind. Det er anmelderen endda enig med Meldahl om.

Kan det virkelig stå så slemt til, tænkte jeg, indtil jeg kom til det sted i anmeldelsen, hvor det hedder, at det altid har været »en gåde for anmelderen hvordan man kan praktisere en politisk overbevisning inden for rammerne af et liberalt erhverv, eller et hvilket som helst erhverv for en sags skyld«. Altså arkitekt? historiker? anmelder? osv?

Da mærkede jeg, hvor vinden kom fra. Henning Fonsmark (i Børsen) var ligefrem fortørnet over, at bogen havde fået støtte fra estimerede fonde. Flertallet (resten) af anmeldelserne var dog heldigvis gode, skal jeg huske at tilføje. Ellers var jeg jo så småt ved at nærme mig et truende skriveforbud.

*Hans Helge Madsen*